

UVODNIK

Pred dvajsetimi leti so se vzpostavljali temelji samostojne in demokratične Slovenije. To je bil čas različnih pogledov in mnenj o nacionalnovarnostnem konceptu bodoče države, čas graditve obrambnih zmogljivosti in čas mirovnih gibanj. 16. maja 1990 je bila oblikovana nova demokratična vlada. Jeseni so bili uveljavljeni ustavni amandmaji in Slovenija je prevzela skrb za urejanje obrambnih zadev. Predsedstvo republike je prevzelo pristojnosti nad Teritorialno obrambo. Tako so bili vzpostavljeni temelji za oblikovanje novih civilno-vojaških odnosov in izvajanje demokratičnega civilnega nadzora nad vojsko.

Danes, dvajset let pozneje, ima Slovenija bogate izkušnje pri uveljavljanju demokratičnih standardov v civilno-vojaških odnosih v praksi. Kako učinkovit je civilni nadzor? Kako se udejanja v praksi? Kakšni sta legitimnost in legalnost uporabe Slovenske vojske? Tem in drugim vprašanjem, ki se nanašajo na civilno-vojaške odnose po dvajsetih letih, smo v Uredniškem odboru Biltena Slovenske vojske posvetili tretjo letošnjo številko. Z ugotovitvami in spoznanji avtorjev člankov smo želeli dati svoj prispevek k strokovno-znanstveni razpravi o aktualnih civilno-vojaških odnosih v Republiki Sloveniji.

V prvi skupini člankov avtorji ugotavljajo, kako deluje zakonodajna veja oblasti oziroma kako se udejanja parlamentarni nadzor obrambnega področja v Republiki Sloveniji. V prvem članku ugotavljam, da ima Slovenija pravni okvir in vse pogoje za učinkovito izvajanje institucionalnega civilnega nadzora, vendar normativna ureditev ni popolna in kaže, da problematika prve generacije civilno-vojaških odnosov še ni rešena. Ocenjujem, da Državni zbor izpolnjuje svojo vlogo in poslanstvo, vendar bi lahko bil nadzor še učinkovitejši.

V drugem članku **Klemen Grošelj** in **Vladimir Prebilič** poudarjata razvoj in nove izzive, ki jih Republika Slovenija doživlja na področju parlamentarnega nadzora, ter izpostavljata vprašanje ali hitrim reformam in razvoju obrambnega sektorja, ki zagotavlja oblikovanje sodobnega, racionalnega, prilagodljivega in predvsem visoko usposobljenega dela slovenskega nacionalnovarnostnega sistema, sledi tudi civilni nadzor.

Druga skupina člankov posreduje ugotovitve, kako se civilni nadzor na področju izvršne veje oblasti in uporabe Slovenske vojske udejanja v praksi. **Pavel Vuk** s soavtorji predstavlja pravne vidike sodelovanja Republike Slovenije v mednarodni operaciji v Afganistanu ter odpira vprašanja legalnosti delovanja Slovenske vojske v sestavi mirovnih sil v odnosu do mednarodnega prava oboroženih spopadov in skladnosti delovanja z obveznostmi Republike Slovenije, ki izvirajo iz mednarodnih pogodb in članstva v mednarodnih organizacijah.

Alenka Petek izpostavlja legalnost uporabe Slovenske vojske skozi vprašanje, ali ima Slovenska vojska za opravljanje določenih nalog v Afganistanu tudi zadostno podlago v pravnem redu Republike Slovenije. Avtorica zagovarja nujnost doslednega vztrajanja na zakonitosti delovanja vojske kot temelju civilnega nadzora nad njo.

Denis Čaleta presoja legalnost in legitimnost uporabe Slovenske vojske v sistemu zoperstavljanja terorizmu. Avtor ugotavlja, da v procesu izvajanja zakonskih predpisov in vzpostavljanju ustreznega sistema zoperstavljanja terorizmu obstaja nedorečenost pristojnosti ključnih subjektov na tem področju ter ne dovolj dobro opredeljena vloga Slovenske vojske.

Vojko Obrulj analizira enega izmed mehanizmov udejanjanja civilnega nadzora. Avtor poudarja pomen inšpekcijskega nadzora za zagotovitev nadzora nad izvrševanjem pravnega reda ter informacij, ki omogočajo izvršni veji, da se seznanijo z učinki sprejetih predpisov ter oblikuje ustrezne spremembe in ukrepe. Namen članka je prikazati izhodišča organiziranosti inšpekcijskega nadzorstva na obrambnem področju ter spodbuditi razmišljanja o razvoju inšpekcijskega nadzorstva v okviru nacionalnovarnostnega sistema Republike Slovenije.

Tretja skupina člankov se nanaša na udejanjanje civilnega nadzora nad varnostno in obveščevalno dejavnostjo. V prvem članku **Andrej Anžič** obravnava pretekle in aktualne oblike prepletanja, ločevanja in razkoraka med deklarativnimi političnimi cilji in interesi parlamentarnega nadzora ter med varnostno stvarnostjo in prakso. Avtor ugotavlja, da parlamentarno nadzorstvo do leta 2000 ni bilo na ravni političnega nadzora obveščevalnih služb in policije zahodnih demokracij ter da sprejem Zakona o parlamentarnem nadzoru obveščevalnih in varnostnih služb pomeni nov mejnik oziroma tretjo fazo teorije in prakse civilnovarnostnih razmerij v Republiki Sloveniji.

Damir Črnčec izpostavlja pomen in nujnost ustrezne normativne ureditve nadzora nad obveščevalnimi službami za zagotovitev kakovosti nadzora in tako večje pravne varnosti državljanov. Po njegovem mnenju sistem nadzora nedvomno deluje, vendar omogoča razprave o tem, kako ga nadgraditi in narediti še boljšega.

Nataša Globočnik v svojem članku predstavlja nadzorne mehanizme varnostno-obveščevalnih služb policije v Republiki Avstriji. Posveča se zunanjemu nadzoru, in sicer podrobneje predstavi parlamentarni nadzor ter Sosvet za človekove pravice.

Zadnji članek nas seznanja s pogledom **Tomaža Kladnika** na posebno področje civilno-vojaških odnosov, in sicer skrb vojakov za ohranjanje kulturne dediščine. Avtor pojasni vzpostavljeno sistematično in v okviru pristojnih institucij nadzorovano ter usmerjeno varovanje vojaške kulturne dediščine.

Želimo si, da bi ta številka osvetlila nekatere vidike civilno-vojaških odnosov in demokratičnega civilnega nadzora nad vojsko ter vam omogočila kritično razumevanje razprav in vprašanj, ki se kot aktualna tema pojavljajo ne samo v slovenskem ampak tudi širšem nacionalnovarnostnem okolju.

Bralci Biltena Slovenske vojske ste pomembna skupina slovenskih bralcev, ki boste lahko ocenili, koliko nam je uspelo doseči naš namen.